

Nagyméltóságú KOSSUTH FERENCZ v. b. t. t. úrnak ajánlva.

A TÉVEDÉSEK POLITIKÁJA

ÉS H KIVEZETŐ ÚT

ÍRTA:

MÉRAY-HORVÁTH KÁROLY

1909 ÁPRILIS 20.

Budapest, 1909
DEUTSCH ZSIGMOND ÉS TÁRSA KÖNYVKERESKEDÉSE
IV., Dorottya-utca 9.

A TÉVEDÉSEK POLITIKÁJA.

Sajnálom, de az ország legsúlyosabb érdeke követeli amit írok.

Az ország érdeke, a dolgos, a munkából élő, a kereső magyaroknak érdeke követeli, hogy mindenki lássa, hogy ami útját állja az ország továbbhaladásának: az a súlyos hozzá nem értése azoknak, akik a haza dolgát intézik.

Az ország érdeke követeli, hogy minden tekintet nélkül arra, hogy ki mint van hiúságában megbántva, a lehető legvilágosabban beszéljek. És pedig azért, mert az ország az előtt a veszedelem előtt áll ma, hogy ugyanazon urak végzetes hozzá nem értése keresi az utat: tovább.

Pedig ma a kétszer-kettő négynek a meg nem dönthető abszolút erejével áll itt a bizonyság, hogy ők nem hogy megtalálni tudnák, de a meglevőt meglátni sem bírják.

Amiket ezekben mondok, nem vonatkozik Kossuth Ferenczre. Majd kiténik, hogy miért nem. Ő egy fait accompli került, amelyen aztán már nem változtathatott. Vele csak egy a baj. Ő européer is, magyar úri ember is, és nem a rideg számitó politikus, akit meglepetések nem érhetnek. Magyar úri természete loyális a végsőkig, a politikai okosság határain messze túl. Megy a barátaival, mint ma is még a 67-es barátaival. A lehetetlen politikai helyzetekig. Amikor azonban a kritikus pillanat bekövetkezik, az utolsó perczen, felébred benne az européer, az ösztönszerű européer-józansága. Ez az ő nagy, a többi fölé fölülemelkedő ereje, a mivel a lehető, a képzelhető legnehezebb politikai helyzetekben soha hibát el nem követett, és mind emelkedve ura maradt a situációknak. Így volt 1906

áprilisban is. Az európeér-józansága kerekedett az utolsó pillanatban felül, bár végig csinálta barátaival az egész úri politikát. Most is végig az egész koalíziós úri kormányzást. De a kritikus pillanatban az európeér meglátta ma is, hogy tovább nem mehet és kimondta a vétót: tovább nem.

Az ország ma áll a legválságosabb pillanatok küszöbén: most dől el, visszafelé esünk-e, vagy megjön a lökés előre. Az 1906 áprilisi ministerium csak épen egy meglévő állapotot tartott fenn, hogy vissza ne essünk balkáni küzdelmekbe. De a forduló most van. Most fog eldőlni Kossuth Ferencz történelmi jelentősége. És pedig azon, állja-e 67-es barátaival tovább is, akik a tévedések politikáját csinálják a feje fölött, — vagy jön velem!

És most hadd fogok olyan bizonyításhoz, ami, azt hiszem, a politikában még nem fordult elő:

I.

Mikor ez a kormány 1906 áprilisban megalakult, akkor megelőzőleg mi: Kossuth Ferencz és Barabás Béla egyrészt, báró Fejérváry és Kristóffy másrészt, az én általam nyújtott kibontakozás! alapon egészen mást készítettünk elő.

Mi csakis és kizárólag a függetlenségi párt számára készítettük a hidat a kormányhoz, csakis a függetlenségi part és a korona között az egyezséget.

Az általunk elkészített hídon egyszerre csak az egész koalíció nyomult a hatalomra. Az én bázisomról le, és a Polónyi trükkjébe ugrottak bele.

És most számoljunk:

Önök, a koalíziós minisztérium, azt állították az ország és a király előtt, hogy igenis, önök teljesíteni fogják a vállalt feladatukat.

Én azt mondtam, nem teljesíthetik, nem fogják teljesíthetni.

Nyomban megmondtam, hogy súlyos „politikai hiba” történt. (L. A Politikai Hiba. Huszadik Század 1906. 10. füz. 272. old.) Megmondtam előre, hogy abból csak *erő és idővesztése lesz az országnak, hogy még egy krízisen kell keresztül mennie, és pedig azon, hogy a kormányból kiszoríttassanak ugyanazok a politikai elemek, a melyek már eleve ki lettek volna zárva: az alkotmánypárt és a néppárt.*” Világosan megmondtam: „*Szétbomlik a ministerium*

arra a szerkezetre, a melyet a politikai hiba április 8–10-én összehavart, ki kell szorulnia belőle az alkotmánypart- és néppártnak.”

Nos, uraim, mi történt? Önök teljesítették-e az ország és a királytól vállalt feladatukat, vagy pedig, hogy a függetlenségi pártnak még ezen a meddő, hiábavaló, felesleges küzdelmen kellett keresztül mennie, a mi az országnak három drága, a továbbhaladás útjain elfecsérelt esztendejébe került, az ország tovább pangásába, gazdasági tovább tespedésébe, felesleges krízisébe, a mit önök hoztak rá.

De hogy önök nem tudhatták, hogy vállalt feladatuknak nem fognak megfelelni? Bocsánatot, önök államférfiak. Önök felelősségteljes állásban vannak. Önök miniszterek. Önöknek tudniok kellett volna, a mit én tudtam, a ki se minister nem vagyok, még csak képviselő se, senki.

II.

Önök vállalták az „átmeneti” kormánynek úgyszólván egyetlen és egyedüli pozitív feladatát: az általános választójog megalkotását.

Hiszen abban a gondolatban volt valami olyan tetszetős és akkoriban még divatos, hogy „a nemzet vezérei” együtt fogják a nagy feladatot megoldani. Azonban szabad lett volna önöknek csak egy perczre is komolyan hinniök, hogy együtt működjék a függetlenségi párttal, amelynek az általános választójog *egyedül volt programjában*, az alkotmánypárt, amely *soha sem akarta*, és a néppárt, amelynek *egészen másképp* kellett?

Szabad volt önöknek arra építeni, hogy Andrassy Gyula grófot Polónyi beugratta, hogy vállalja április 8-án megcsinálni azt, ami huszonnégy órával elébb még se testének, se lelkének nem kellett? Ez a politikai immoralitás, perverzió, az én paktumomnak ez a meghamisítása, ez az országcsalás volt az önök qázisa, s nem a Kossuth és Fejérváry báró ama becsületes megegyezése, amelyet én közvetítettem. Ok persze a Polónyinak Andrássynál sikerült trükkje után már fait accompli előtt állottak.

Itt van a dokumentuma annak, hogy nyomban tudni való volt, hogy önök a választójog megalkotásáig nem fognak eljutni, bár egyéb feladatuk se volt, mint ez.

Nyomban tudni való volt, még 1906 májusában megmondtam,* hogy az önök bukása bekövetkezik „*záros határidő alatt*” és önök „*csak késleltethetik ezt a záros határidőt: az általános választójog létrejöttét*”.

Nem ez történt-e? Nem csupa késleltetés volt az egész existenciájuk, míg utoljára sehogy sem bírtak hozzájutni és csak papíron áll az elmebeli monstrum a plurális választójogi törvényjavaslat, amiről régen tudják, hogy nem is lesz belőle semmi.

Tehát az önök politikai tudása csak ezt tudta? Késleltetni az ország továbbhaladását, megállítani a fejlődést?

III.

Önök azt mondják: nem lehetett tudni, hogy az a kezes függetlenségi párt a bankkérdésben így meg fogja magát bicsakolni.

Nem igaz. Tudni lehetett és tudniok kellett volna. Mert én is tudtam és amit én tudok a politikához, azt önök is tartoztak volna tudni, ha önök az ország dolgának az intézésére vállalkoztak. Hiszen a ministerkedés ma talán nemcsak afelé úri dilettantizmus?

Annyira világosan tudnivaló volt, hogy önök min fogják dilettantizmusukat a kormányon befejezni, hogy megmondtam — 1906 május** — hogy az önök bukása nem közvetlenül a választójogi reformon magán fog bekövetkezni, hanem valamely 67-es természetű dolgon. „*Bármi legyen az, bárminő mozzanata a 67 és közösügyes politikának*”. Hogy az épen a közös bank lett? — beköszöntött „*a záros hátát idő: a választójogi reform!*”

Nos, úgy-e nincs kibúvó? A kétszer kettő négy pozitívításával van bebizonyítva, hogy önök részéről a politikai dolgoknak valami abszolút fel nem ismerése forgott fenn. Gouverner, c'est prévoir, önök pedig semmit sem tudtak, semmit „se láttak előre. Holott itt vagyok bizonyságul, hogy mindezek előre tudhatók voltak.

* 48 pusztulása és az új függetlenségi párt, (1906 május. Társadtud. kv. társ., 20. Deutsch Zs. kiad) 20. old

** 48 pusztulása és az új függetlenségi párt. 9. old.

IV.

Önöknek igazán fogalmuk sem volt, hogy mi történik ennek az országnak a politikájában. Pedig megmagyaráztam még 1906 márcziusában kimerítően egy egész essayben*, hogy itt nem az apró parlamenti komédiákról van szó, hanem a 67-es politikának a teljes kiküszöböléséről.

Önök egyszerűen meg sem értették, hogy mit csináltam én, mikor 1906-ban a függetlenségi párt kormányképességének az útját igazítottam be és a mikor már csak pro forma, míg végbe nem megy minden, a mi a függetlenségi pártot teljesen guvernementális párttá teszi, addigra oly utolsó, maradék 67-es miniszterekkel nyújtattam a koronának épen csak a garanciát, hogy a kormány nem lesz a vad kurucságok hatalmi apparátusa: — a kiknek már nem volt pártjuk se. Ki voltak már szorulva a szabadelvűek, ki az alkotmánypárt és a legeslegutolsó szerepére redukálva a párt nélküli 67: épen csak a koronának nyújtandó garanciára, hogy addig, míg az általános választójog ki nem alakítja a nemzet valódi képviselőjét, a függetlenségi párt a koronával egyetértően készülhessen elő a nagy missiójára, a jövő Magyarországot új regime-jére.

A mit én már megcsináltam, hát nem visszacsinálták-e önök? Nem visszadugták önök újra guvernementális párttá a 67-es alkotmánypártot? Nem újra kezdték-e vele a sivár közjogi harcot 67 és 48 között, a minek az eredménye, hogy a függetlenségi párt és a korona között újra itt van a konfliktus veszedelme, újra kísért a „nemzeti ellenállás” réme, s a mely konfliktusról önök azt állították, hogy önök azok, a kik miatt ilyen többé elő nem fog fordulni, míg én pedig megmondtam, hogy igenis, *ez elé viszik önök újra az országot* ** a mint ennek a vészharangját már kongani is halljuk.

Nem értettek meg önök abból sem egy szót sem, a mit váltig hangoztattam, hogy amíg önök s a 67-es politikájuk *elten* kénytelen a függetlenségi párt küzdeni, hogy azt teljesen

* Az ország vezére. Társ. tud. kv. társ. Deutsch Zs. kiad.

** 48 pusztulása és az új függetlenségi párt 17. old.

kiküszöbölje az *aktív* szerepéből, addig a függetlenségi párt guvernementális párttá nem is lehet. Nem akarták és ma sem akarják megérteni, hogy az önök aktív szerepének vége, s hogy a 67 ma már csak konzervatív párt.

„Ami az ország konzervatív ereje, azt mind már csak a 67-es konzervativizmus veheti fel. Ami az országnak cselekvő, átalakító, a jövődők felé haladó ereje, az pedig ma mind csak a függetlenségi párthoz kapcsolódik”.*

És önök bekötözni, megkötözni, hurokba akarták fogni *ezt az erőt* ? Kényszeríteni a függetlenségi pártot, hogy ez 67-et, önöket konzerválja? Igaz, konzerválni „a függetlenségi párt sem tud egyebet konzerválni mint 67-et* s megmondtam előre „kénytelen lesz Deákferenczi álláspontokra helyezkedni”. „A konzerválás terén gyönyörűen meg is férnek egymás mellett”. Nem így volt?

Azonban „ha a 67 alá csuszamlanak, befejeződött minden eleven hivatásuk, létfeltételük az országban, *azért ezt nem is tehetik. Hanem kénytelenek lesznek szakítani — nem a modern hivatásukkal — hanem a 67-es hivatással.*” *

És önök ezt nem tudták?

V.

És önök a politikai tudásuknak a csődjén *fízióval* akartak segíteni?

Nem ismerik fel még ma sem, hogy önökre – akármilyen név alatt – de szükség van mint konzervatívokra? (A míg önöké volt az aktív szerep, addig a 48-asok a régibb politikai réteg voltak a konzervatívok.)

Nem ismerik fel azon óriási változást, amely ma végbe megy, amit még 1906 márcziusában így fejeztem ki:

„A nemzetnek az az egész hatalmas hullámverése, amely az általános választójoggal változtatni akar a mai állapotokon, amely az általános választójoggal az országnak épen az új, az 1848 és 1867 óta keletkezett dolgos, gazdasági, munkájából gyarapodó új világot akarja az ország dolgainak intézéséhez hozni – ez

* Az ország vezére. 1906. március. 13. old.

az óriási hullámverés, ha a függetlenségi pártnál nem talál medret – hát hol?*

És ezt az óriási dolgot akarták önök elhókuszpókuszozni azzal a sovány fúzió-gondolattal? Mikor szükség van önökre is, mint konzervatívokra és szükség van a teljes modern erejével kibontakozott függetlenségi pártra is?

Önöknek három év óta épp úgy tudniok kellett volna, hogy a fúzió képtelenség, mint ahogy én három év előtt megmondtam, hogy ha nem az történnék valójában a politikában, mint amit én odaállítok, „akkor önök (48-asok) egyszerűen csak összeolvadnának a 67-esekkel.”**

Nem lehet. Ha ezerszer akarják is. Képtelenség. Hát csinálják meg! Úgy-e nem lehet?

Nem a tévedések politikáját csinálják önök véges-végig?

* „Az ország vezére” 1906 márcz. Deutsch Zs. kiadása. 14. old. Ugyanott folytatom: „És kell-e annál ragyogóbb, hatalmasabb hivatás, mint hogy a függetlenségi párt lobogtassa a jövődök zászlaját? Kell-e hatalmasabb szerep a függetlenségi pártnak, mint hogy a modern Magyarországnak azon telivérű erőit, amelyeket a 67-es szabadelvű párt már nem tudott magába fogadni, ő vigye győzelemre? Minden jövődő fejlődés kapuját a függetlenségi pártnak kell feltárnia; és meg fogják tenni, mert nem tehetnek egyebet. Ez fizika J”

„Ne felejtjük, hogy ennek az országnak kiirthatlan természetévé vált ezer esztendő óta a függetlenség, az állami önállóság felé való törekvés. De egészen más világ keletkezett itt, mint amely századokon keresztül fegyverekkel, kurucz módon védte ezt a függetlenséget. Nem kevesebb energiával, hanem mert most már minden harcz az eleven, gazdasági, mindenkinek a vagyonosodási, a mindennapi érdekeihez fűződő létért való küzdelem körül folyik: még fokozottabb energiával folytatódik e nemzeti küzdelem, többé nem a kurucz viaskodások eszközével, hanem a modern kulturélet óriási, mindent maga alá gyűrő erejével.”

„Íme, lehet-e a függetlenségi politikának ragyogóbb, fényesebb jövője, mint ennek a modern magyar világnak a harcában a vezető szerepét elfoglalni? Válthatik-e intensivebbe p vérévé ennek az országnak a függetlenségi törekvés, mint a garasig,, vagyonosodási és kulturharcz jegyében, amelyet Bécs ellen folytatunk.

** Az ország vezére 12. old.

VI.

Ha Önök a kibontakozás, az ország politikai átalakulásának az útját látták volna, akkor értettek volna ahhoz, ami az „átmeneti”¹¹ minisztérium egyedüli taktikai feladata lett volna: elkészíteni az ország új helyzetének a konszolidálása érdekében a függetlenségi párt vezérének a miniszerelnökség helyét. „Átmenetiek” önök ezért voltak.

Pedig én nem árultam véka alatt a politikai tudásomat, hanem még 1906 májusban megírtam: „a miniszerelnöknek kell a függetlenségi pártot önmagában kormányképesé tennie. Azaz kiküszöbölni ebből a pártból mindazt, ami immodern, ami 1867 előtti, ami kurucz és megformálni az új programmot, a modern, gazdasági, tisztán kulturproduktív többségi programmot.*

„És pedig oly világossággal, hogy a korona befogadja mint olyat, amely nem érinti az Ausztriával való kapcsolat összekötő természetét s egyedül csak a gazdasági és kulturális fejlődést, belső életfolyamatainknak a gyarapodását jelentse. Függetlenítve ezeket – ezeket! – Ausztriától önállóan a magyar korona alatt.”

„Ez azon feladat, amely a miniszerelnök személyére vár. Hogy a gyökerében 67-es eredetű miniszerelnök erre mennyire képes: ez a kérdés? Ha a mai miniszerelnök ezen a módosuláson nem megy keresztül, úgy, mint 67-es miniszerelnöknek neki is ki kell válnia.”

Nem így történt-e? Miniszerelnök úr, ön virtuóz minden egyében. Bámulatos a maga nemében amit ön mivel. Azonban ma itt a bizonyosság, hogy ön elmulasztotta a leglényegesebbet.

Ön a politikai jongleur szerepében mivel csodákat. És épen úgy mint a jongleur sohanem nyúlt a tudományhoz, könyvhöz, úgy ön még csak el se olyat, amit írtam.

Pedig nemde, a politika-sem megy ma már tudomány nélkül ?

* 48 pusztulása és a függetlenségi párt 1906. 16 old.

VII.

A koalíciós minisztérium összes tudománya kimerült abban hogy hogy kell ebben a nyomorult hitvány parlamentben máról-holnapra labodázni, intrikálni, amely már nem is a nemzet képviselője.

Nem az: Abban a pillanatban többé már nem az, amelyben az önök egyedüli feladata nem volt más mint a választó jogi reform.

Mert abban a pillanatban kimondatott az, hogy a mai választójogon alapult parlament többé nem lehet a nemzet valódi akarátának a kifejezője, képviselője. Hiszen különben nem kellene a választójogot reformálni. Ez így álláspontja lett valamennyi pártnak és a királynak.

Ennek a mai a régi választójogon alapult parlamentnek *nincs többé ezen a világon egyéb feladata mint menni!* Illetve ezt az elmenést lehetővé tenni az egyedüli feladatának teljesítésével, amelyre még kompetens: az új választójogi törvénnyel. *Semmi egyébre ez a parlament 1906 óta többé nem illetékes, legkevésbé a jövődők életébe vágó legfontosabb ügyek elintézésére. Csak arra, hogy menjen!*

Nem így csináltam-e én meg az 1906-iki paktumot? *Átmeneti kormány semmi egyébre, csak erre.* Minden egyéb a jövődők, az általános választójogon alapult parlamentnek a feladata.

Azt a jövődők parlamentjét azonban a függetlenségi párt választójogi programja teremtvén meg: abban a kormányzati szerep nem lehet másé, csak a függetlenségi párté. Talán alkotmánypárti belügyminiszter választasson függetlenségi kormánypártot? Ilyen lehetetlenséget vártak önök a függetlenségi párttól? Nem tudták önök, hogy a választójogi ködös elméletek itt válnak gyakorlati dologgá?

Önök kiforgatták, kijátszottak, Polónyival elprókátorkodták az én paktumom szövegét. De nem meddő dolgot miveltek-e?

Minden egyebet akartak önök végezni, csak a választójogi reformot nem. De nem ott érte-e önöket a Justh–Holló–Batthiányék halálos dőfése végül is, hogy önök minden egyebet akartak végezni, amivel csak alááshatták a függetlenségi pártot?

Én tudtam, hogy meddő dolgot mívelnek. Önök nem tudták?

VIII.

1903 óta mutatom ki, hogy a politika a maga fix, fizikai törvényszerűségei szerint halad, s emberi gyarlóságok csak zavartabbá tehetik valamely folyamat lefolyását, de meg nem gátolhatják. 1903 óta hirdetem politikánknak azt a megdönthetetlen útját* amely immáron, végre, sajnos annyi tévedés után, még[^]s csak elkerülhetetlenül bekövetkezett. Rámutattam 1903-ban azokra a téves utakra, amelyekre az emberi gyarlóságok, az érzelmi politika rá fogják sodorni az országot ; megjövendöltem, hogy előbb a nemzetiszín vámsorompók jelszavával fogják időnek előtte felkavarni az országot – és hiába, céltalanul a választójogi reform jön előbb elmaradhatatlanul. Megjövendöltem, hogy a gazdasági önállóság nemzeti hullámverésénél még sokkal nagyobbakat fog vetni a nemzeti hadsereg kérdése, ez is céltalanul, hiába – a választójogi reform jön. Megjövendöltem a nagy konfliktust a korona és politika közt, és hogy ez is hiába lesz: a választójogi reform jön s ez lesz ami a viharokat leszeli. Matematikai egyenlet biztonságával határoztam meg, hogy a politika nem fog egyebet tehetni, mint a koronával ezen a ponton felvenni a kivezető út fonálát, amint közbelépésemmel a végső veszedelem, a katasztrófa, az abszolutizmus küszöbén így is történt. Immár a hatodik éve hogy hiába, céltalanul folyik a politikai hajsza és társadalmi izgalom, gazdasági bénulás – mikor tudni lehetett, hogy amit el nem kerülhetünk többé: az a választójogi reform. És e helyett jöttek a kicsinyes emberi gyarlóságok, hárszabályrevízió, zsebkendő -forradalom, padok zúzása, megyeházi kuruczságok stb. fel se sorolom mi minden egész az Andrássy-féle meghamisításáig az általános választójognak, az akadémikus elmének eme szörnyszülőttéig (koronatanú vagyok rá, hogy Kossuth ebben loyaltásból állottá a koalíciós egyezséget a végsőkéig) – és mindez mi végből ? mikor tudnivaló volt, hogy nincs más út és nincs tovább míg az általános választójog meg nincs.

Hatodik esztendeje, hogy itt van előttünk a teljes súlyos igazolása annak, hogy mi mindent kerülhettünk volna el, ha az egyenes után haladunk.

* Rövid összefoglalását lásd : Politika és szociológia. Írta Somló Bódog. Társ tud. könyvtár Deutsch Zs. kiad. Ára 40 fill.

Amit eddig hibázott a szörnyű tévedések politikája, lehetett jóhiszemű tévedés. Azonban folytatni akarják-e még a tévedések politikáját?

Vigyázzunk, még egy utolsó botlást lehet elkövetni és az Isten a megmondhatója, hogy akkor hol és mint tápáskodhatunk fel.

Én állhatok tovább, mehetek idegenbe, legfeljebb haza szaladok még egyszer verekedni, ha Schönberger Rózához hasonlítanak – de az Isten szerelmére, látják e végre, hogy önök nyakra-főre a tévedések politikáját csinálják?

És megint önök akarják a haza sorsát igazítani ezekben a döntő, végzetes pillanatokban? Önök akarják a kivezető utat meglelni, mikor nem hogy megtalálni, de a meglevőt meglátni sem tudták?

IX.

Vissza az 1906 áprilisi politikámhoz!

. . . „Ami meg nem történt most, – írtam akkor* – meg kell történnie előbb-utóbb. Az az előbb-utóbb húsz millió emberre nézve annyit jelent, hogy mostantól kezdve, mindaddig, amíg csakugyan megtörténik az, a minek már meg kellett volna történnie, ok és céltalanul húzódik tovább, ok és céltalanul tart tovább a válság, az országos nyavalya, a súlyos, életet, nemzetet rontó elszegényedés . . .”

„Lehet, hogy én beszélek szamárságot és akkor megérdemlem, hogy minden intelligens társaságból kilökjenek. De ha önök 1906 áprilisán túl is csak kénytelenek azt megtenni, amit mondtam, akkor önök a” . . . no, ma nem írom ki a szót . . . „akiknek nem politikában van a helyük.

„Végre is a politika nem afelé hátbavágódsdi mulatság. Egy egész ország nem lesheti azt, hogy hányszor kell az eseményeknek a politikusokat hátba vágni, míg észhez térnek.

„Ön pedig, vezér úr, akiről igazán a legnagyobb tisztelettel mondtam, hogy a koalícióban való szereplésében van valami mózesi, ön aki intuíciójával, politikai geniejével csakugyan lát-noki módon látta, hogy ezt az országot, mielőtt az ígéret földjére

* Az ország vezére. 18-19. old.

ér, keresztül kell vezetni a koalíció délibábjain: ön lássa meg, hogy itt vagyunk Jericho előtt és a maradiság várai össze fognak dőlni a harsonától, ha ön megfúvatja a kürtöket . . . Aztán megyünk tovább egy új korszak felé!”

Kossuth Ferencz, kegyelmes úr, az ország vezére, fúvassa meg a kürtöket, hogy előre nincs más út, mint a függetlenségi párt útja. Fúvassa meg a kürtöket, hogy megfutamodjanak azok, akik a függetlenségi pártnak csak útját állják még, megfutamodjanak oda, ahol a helyök van: hátra, egy konzervatív 67-es ellenzék táborába.

Amit el kell tőlük ragadnunk, a maradiság, a politikai tudatlanság, a tévedések végzetes politikájától, az ez.

Hogy az általános választójog alapján megejtendő választásokat és az azon alapulandó új parlament kialakítását függetlenségi belügyminiszter végezhesse!

Hogy ne kerüljön olyan helyzet, hogy Justh Gyula obstrukcióba mehessen!

Ne állhasson elő az a képtelen, a világ csúffára és az ország borzasztó romlására szolgáló helyzet^ hogy egy esetleges obstrukció

miatt 1910 december 31-én jogilag érvényét veszített bankkal maradjon az ország!

Meg kell csinálni azt, hogy:

Minden más politikai párt kizárásával függetlenségi párti ministerium következzenek, az átmenetiségnek bizonyos rezerválva), a melyek a függetlenségi párt teljes egyedüli és kizárólagos érvényesülését ne gátolhassák.

Megegyezés jöjjön létre a koronával, hogy egyedül és kizárólag a függetlenségi pártot akceptálja guvernementális pártnak, egész gazdasági programjával, nem csak kiszakítva az egy bankkérdést mint a régi közjogi harcok egyik gravaminális momentumát.

Ezt kell megcsinálni. Az útja – én tudom – járható!